

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

An Evaluation of Bachelor of Arts Programme in Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สุรพล หยกฟ้าวิจิตร (Suraphon Yokfawijit)* สมคิด พรหมจู้ (Somkid Promjouy)**

ทศนีย์ ชาติไทย (Tassanee Chatthai)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) ประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา 3) ประเมินกระบวนการของหลักสูตร และ 4) ประเมินผลผลิตของหลักสูตรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร 64 รูป/คน อาจารย์ 113 รูป/คน นิสิต 216 รูป/คน นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ 38 รูป และผู้ใช้บัณฑิต 25 รูป รวมจำนวนทั้งสิ้น 456 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม และแบบบันทึกข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความชัดเจน มีความเหมาะสมในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน 2) ปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินมี 5 ด้านคือ ด้านโครงสร้างหลักสูตร โครงสร้างที่ 1 (วิชาเอก-โท) โครงสร้างหลักสูตร โครงสร้างที่ 2 (วิชาเอกเดี่ยว) ด้านรายวิชาในหลักสูตร ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ และด้านคุณลักษณะความพร้อมของนิสิต ส่วนด้านที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคือ ด้านสิ่งสนับสนุนอื่นๆ 3) กระบวนการของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินมี 3 ด้านคือ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต ส่วนด้านที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน 4) ผลผลิตของหลักสูตร พิจารณาจากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา และจำนวนผู้ออกกลางคันพบว่า นิสิตรุ่นที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2550 มีจำนวนทั้งสิ้น 918 รูป/คน มีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 594 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 64.71 ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบัณฑิตพบว่าบัณฑิตมีผลการเรียนเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 2.00 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านความพึงพอใจในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

*นักศึกษาลัทธิพุทธศาสนาบัณฑิต ภาควิชา/แขนงหลักสูตรและการสอน คณะ/สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชา/แขนงหลักสูตรและการสอน คณะ/สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

***อาจารย์

Abstract

The objectives of this research were : 1) to evaluate the objectives of Bachelor of Arts Program in Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University 2) to evaluate the input of Bachelor of Arts Program in Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University 3) to evaluate the process of Bachelor of Arts Program in Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University and 4) to evaluate the output of Bachelor of Arts Program in Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The sampling group were administrators 64, masters 113, students 216, students were practicum religious experience 38 and stakeholders consisted 25 of 456 persons in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Instruments were the questionnaires and data inventory form The statistical for data analysis were the percentage, and standard deviation

The result of this research found that : 1) the objectives of Bachelor of Arts Program in Buddhism were clear and suitable in the higher level 2) The input of Bachelor of Arts Program in Buddhism were classified into 6 factors was higher level. When we focused in each factor we were found that 5 factors passed the evaluation with the higher level such as the structure of the program in structure 1 (Major-Minor), structure 2 (Major), the subjects in the Program, teachers and students but one factors did not passed the evaluation as the fair level was another supporting such as handbook program books media educational instruments location and study resources. 3) The process of Bachelor of Arts Program in Buddhism evaluated into 4 factors and 3 factors were passed the evaluation with the higher level there were program management, evaluation, religion practice, but one factors did not passed the evaluation was learning and teaching management and 4) the output of Bachelor of Arts Program in Buddhism evaluated into 3 factors such as the efficiency of the graduated productivity when we focused at the number of students who graduated and who left the programmed during their studying. In the academic year 2550, there were 918 students admitted to this program. There were 594 students graduated or 64.71percent, did not passed the evaluation. The educational achievement of the students found that grade point average greater than or equal to 2.00 passed the evaluation. The satisfactory in the 9 sectors satisfied quality of graduated students was higher level

Keywords: An evaluation, Bachelor of Arts Programme in Buddhism,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2
The 2nd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง สำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์เปิดดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบของมหาวิทยาลัยสงฆ์ตั้งแต่วันที่ 18 ก.ค. 2490 ทั้งนี้ เพื่อสนองพระราชปณิธานของพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีหลักสูตรระดับปริญญาตรี จำนวนทั้งสิ้น 29 สาขาวิชา หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาเป็น 1 ใน 8 สาขาวิชาของคณะพุทธศาสตร์ และเป็น 1 ใน 29 สาขาวิชาในหลักสูตรทั้งหมดระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสาขาวิชาพระพุทธศาสนาถือเป็นสาขาวิชาหลักของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เปิดสอนเป็นสาขาวิชาแรกก่อนที่จะขออนุมัติเปิดสอนสาขาวิชาอื่นๆ

การจัดทำหลักสูตรทุกสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ถือปฏิบัติตามข้อบังคับการศึกษาระดับปริญญาตรีของสกอ. ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงต้องมีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรทุกๆ 5 ปีเหมือนมหาวิทยาลัยอื่นๆ การประเมินหลักสูตรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการดำเนินการเป็นระยะๆ โดยจัดทำในนามของมหาวิทยาลัยและเป็นผลงานการวิจัยของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย ส่วนการประเมินหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นระบบทั้งที่ทำในนามของมหาวิทยาลัย และเป็นผลงานการวิจัยของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยปัจจุบันยังไม่พบข้อมูลว่าได้มีการจัดทำมาก่อน

เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ และเพื่อให้สาขาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป ผู้วิจัยจึงได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องการประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีความประสงค์จะทำการประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งระบบ โดยจะดำเนินการประเมินใน 4 ด้าน คือ ประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร ประเมินกระบวนการของหลักสูตร และประเมินผลผลิตของหลักสูตร ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อประเมินกระบวนการของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. เพื่อประเมินผลผลิตของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูลทางเอกสารหลักฐานดังนี้

1.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างรวมจำนวน 456 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 64 รูป/คน อาจารย์จำนวน 113 รูป/คน นิสิตจำนวน 216 รูป นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ จำนวน 38 รูป และผู้ใช้นิต จำนวน 25 รูป

1.2 แหล่งข้อมูลทางเอกสารหลักฐาน ผู้วิจัยใช้แหล่งข้อมูลเอกสารหลักฐานดังนี้

1.2.1 เอกสารประกอบการประชุมสภาวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง ขออนุมัติปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ 57 ซึ่งประชุมเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2555

1.2.2 หนังสือพิธีประสาทปริญญาประจำปี 2554/2011 (ทำเนียบพุทธศาสตรบัณฑิตรุ่นที่ 56/2554)

1.2.3 ฐานข้อมูลระบบทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (TSMCU17)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ประเภท มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ชุด

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (เฉพาะด้านโครงสร้างของหลักสูตร) ตอนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับกระบวนการของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (เฉพาะด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติศาสนกิจ)

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (เฉพาะด้านโครงสร้างของหลักสูตร ด้านรายวิชาในหลักสูตร ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ ด้านคุณลักษณะความพร้อมของนิสิต และด้านสิ่งสนับสนุนอื่นๆ) ตอนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับกระบวนการของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (เฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล)

ชุดที่ 3 แบบสอบถามสำหรับนิสิต แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (เฉพาะด้านโครงสร้างของหลักสูตร ด้านรายวิชาในหลักสูตร ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ ด้านคุณลักษณะความพร้อมของนิสิต และด้านสิ่งสนับสนุนอื่นๆ) ตอนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับกระบวนการของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (เฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล)

ชุดที่ 4 แบบสอบถามสำหรับนิสิตปฏิบัติศาสนกิจและ ชุดที่ 5 แบบสอบถามสำหรับผู้ใช้นิต มีลักษณะเหมือนกันคือแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในพฤติกรรมนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ

2.2 แบบบันทึกข้อมูล ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนนิสิตที่รับเข้า จำนวนนิสิตที่สำเร็จการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบัณฑิต

ในการสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างแบบสอบถาม
3. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาและด้านพระพุทธศาสนาจำนวน 5 ท่าน ครอบคลุมการเก็บข้อมูลทั้ง 5 กลุ่ม ได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .80 ถึง 1.00
4. ทดลองใช้เครื่องมือ แบบสอบถามชุดที่ 1, 2, และ 3 ใช้กลุ่มทดลองจำนวนทั้งสิ้น 42 รูป/คน นำมาหาค่าความเที่ยงโดยสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .88 ส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ ทดลองใช้กับนิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบวรพิศศึกษาพุทธโฆส นครปฐม ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 40 รูป แล้วนำมาหาค่าความเที่ยง โดยสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ถึงผู้บริหาร อาจารย์ นิสิต นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ และผู้ใช้บัณฑิต เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553

3.2 ข้อมูลจากเอกสารหลักฐาน ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ถึงหัวหน้าส่วนงานเพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จัดเก็บข้อมูลสถิตินิสิตพร้อมเกรดเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร ของนิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ ที่เข้าเรียนในปีการศึกษา 2550 โดยดำเนินการในภาคเรียนที่ 2/2553 และภาคเรียนที่ 2/2554

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาคือร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
- 4.3 เกณฑ์ตัดสินใช้เกณฑ์ตัดสินผลการประเมินดังนี้

รายการ	เกณฑ์ตัดสิน
1. วัดอุปประสงค์ของหลักสูตร	มีผลการประเมินระดับมาก : ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50
2. ปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร	มีผลการประเมินระดับมาก : ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50
2.1 ด้านโครงสร้างของหลักสูตร โครงสร้างที่ 1	
2.2 ด้านโครงสร้างของหลักสูตร โครงสร้างที่ 2	
2.3 ด้านรายวิชาในหลักสูตร	
2.4 ด้านอาจารย์	

- 2.5 ด้านนิสิต
- 2.6 ด้านสิ่งสนับสนุนอื่นๆ เช่น คู่มือ หลักสูตร
เอกสารตำราเรียน สื่อการเรียน วัสดุอุปกรณ์
ครุภัณฑ์การศึกษา สถานที่เรียน แหล่งเรียนรู้
- 3. กระบวนการของหลักสูตร มีผลการประเมินระดับมาก : ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50
 - 3.1 ด้านการบริหารหลักสูตร
 - 3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 3.3 ด้านการวัดและประเมินผล
 - 3.4 ด้านการปฏิบัติงานของนิสิต
- 4. ผลผลิตของหลักสูตร
 - 4.1 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิตบัณฑิต
 - 4.1.1 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา มีผู้สำเร็จการศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 75
 - 4.1.2 จำนวนผู้ออกกลางคัน มีผู้ออกกลางคันไม่เกินร้อยละ 25
 - 4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบัณฑิต มีผลการเรียนระดับคุณภาพพอใช้ : ค่าเฉลี่ย ≥ 2.00
 - 4.3 ผลประเมินความพึงพอใจคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความพึงพอใจในระดับมาก : ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50
ของบัณฑิต 9 ประการ

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องในระดับมากทุกข้อ อันดับแรกคือ วัตถุประสงค์มีการใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย รองลงมาคือ สอดคล้องกับสถานภาพความเป็นพระสงฆ์ของผู้เรียน และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมทั้งทางโลกและทางธรรม

2. ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร พบว่ามี 6 ด้าน ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินมี 5 ด้าน คือด้านโครงสร้างของหลักสูตร โครงสร้างที่ 1 (วิชาเอก-โท) ด้านโครงสร้างของหลักสูตร โครงสร้างที่ 2 (วิชาเอกเดี่ยว) ด้านรายวิชาในหลักสูตร ด้านคุณลักษณะของอาจารย์และด้านคุณลักษณะ ความพร้อมของนิสิต ส่วนด้านที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 1 ด้านคือ ด้านสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ โดยมีผลการประเมินแยกเป็นรายด้านดังนี้

2.1 ด้านโครงสร้างของหลักสูตรโครงสร้างที่ 1 (วิชาเอก-โท) พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายหมวดวิชา พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกหมวดวิชา เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มวิชา พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกกลุ่มวิชา

2.2 ด้านโครงสร้างของหลักสูตรโครงสร้างที่ 2 (วิชาเอกเดี่ยว) พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายหมวดวิชาพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากทุกหมวดวิชา เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มวิชา พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกกลุ่มวิชา

2.3 ด้านรายวิชาในหลักสูตรพบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2.4 ด้านคุณลักษณะของอาจารย์พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2.5 ด้านคุณลักษณะความพร้อมของนิสิตพบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ ข้อที่ผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมี 1 ข้อ คือนิสิตมีพื้นฐานความรู้เพียงพอในการศึกษาตามหลักสูตรที่ศึกษา

2.6 ด้านสิ่งสนับสนุนอื่นๆเช่น คู่มือ หลักสูตร เอกสารตำราเรียน สื่อการเรียน วัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ การศึกษา สถานที่เรียน แหล่งเรียนรู้/ห้องสมุดพบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ผลการประเมินกระบวนการของหลักสูตร พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน คือด้านการจัดการเรียนการสอน โดยมีผลการประเมินเป็นรายด้านดังนี้

3.1 ด้านการบริหารหลักสูตร พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ นอกนั้นไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน อันดับแรกคือมีการจัดทำแผน/ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาอย่างเป็นระบบชัดเจน รองลงมาคือการบริหารหลักสูตรได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเหมาะสม

3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือมีการจัดการเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของอาจารย์และนิสิตนอกนั้นไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3.3 ด้านการวัดและประเมินผลพบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ ข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 1 ข้อ คือมีการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

3.4 ด้านการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 2 ข้อ คือระบบการติดตาม ตรวจสอบ นิสิตปฏิบัติศาสนกิจ และการยกเว้นให้นิสิตชาวต่างประเทศไม่ต้องปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา 2 ภาคการศึกษา

4. ผลการประเมินผลผลิตของหลักสูตรพบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 3 ด้าน โดยมีผลการประเมินรายละเอียดแยกเป็นรายด้านดังนี้

4.1 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิตบัณฑิตพิจารณาจากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาและจำนวนผู้ออกกลางคันพบว่านิสิตที่รับเข้าศึกษาในรุ่นปีการศึกษา 2550 ชั้นปีที่ 1 มีจำนวน 918 รูป/คน สำเร็จการศึกษาในรุ่นที่ 56/2554 จำนวน 46 รูป/คน สำเร็จการศึกษาในรุ่นที่ 57/2555 จำนวน 548 รูป/คน รวมจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั้งสิ้น 594 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 64.71 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มีผู้ออกกลางคันจำนวนทั้งสิ้น 336 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 36.60ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบัณฑิต พบว่าบัณฑิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าหรือเท่ากับ 2.00 ในอัตราร้อยละ 100 ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาระดับคุณภาพของบัณฑิตพบว่า บัณฑิตส่วนมากมีระดับคุณภาพดี โดยมีผลการเรียนเฉลี่ย 3.00 – 3.49 มากที่สุดจำนวน 315 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 53.03 รองลงมามีระดับ

คุณภาพค่อนข้างดี มีผลการเรียนเฉลี่ย 2.50 – 2.99 จำนวน 171 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 28.79 และมีระดับคุณภาพดีมาก มีผลการเรียนเฉลี่ย 3.50 – 3.99 จำนวน 70 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 11.78 ส่วนบัณฑิตมีระดับคุณภาพพอใช้ มีผลการเรียนเฉลี่ย 2.00-2.49 มีจำนวนน้อยที่สุด 38 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 6.40

4.3 ด้านผลการประเมินด้านความพึงพอใจในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้านโดยมีผลการประเมินรายด้านดังนี้

4.3.1 ด้านนิสิตปฏิบัติศาสนกิจเป็นผู้ประเมินตนเอง พบว่านิสิตปฏิบัติศาสนกิจมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน อันดับแรกคือ คุณลักษณะด้านที่ 6 รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รองลงมาคือคุณลักษณะด้านที่ 9 มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

4.3.2 ด้านผู้ใช้บัณฑิตเป็นผู้ประเมิน พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน อันดับแรกคือคุณลักษณะด้านที่ 4 มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา และคุณลักษณะด้านที่ 5 มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รองลงมาคือคุณลักษณะด้านที่ 9 มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีประเด็นที่ผู้วิจัยได้นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ในภาพรวมพบว่ามีความชัดเจน มีความเหมาะสม มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินสะท้อนว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีการใช้ภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจความหมายได้ง่าย สอดคล้องกับสถานภาพของผู้เรียนที่เป็นพระสงฆ์ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ของผู้ใช้บัณฑิต และสังคม กล่าวคือทั้งผู้เรียน ผู้ใช้บัณฑิต และสังคม มีความต้องการบัณฑิตที่มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในพระพุทธศาสนา สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์และวิจัยวิชาการด้านพระพุทธศาสนาได้อย่างแตกฉาน มีคุณธรรม และจริยธรรม เป็นผู้นำสังคมด้านจิตใจและปัญญา และสามารถนำหลักพุทธธรรมไปเผยแผ่และประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคมสืบไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินความพึงพอใจในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ ทั้งที่นิสิตปฏิบัติศาสนกิจเป็นผู้ประเมินตนเอง และผู้ใช้บัณฑิตเป็นผู้ประเมิน ดังนั้น วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมที่จะใช้ได้ต่อไป

2. ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร พบว่ามี 6 ด้าน ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านโครงสร้างของหลักสูตร (วิชาเอก-โท)และโครงสร้างที่ 2 (วิชาเอกเดี่ยว)พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน สะท้อนว่าโครงสร้างของหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมดีแล้ว การกำหนดจำนวนหน่วยกิตของหลักสูตรเป็นไปอย่างยืดหยุ่น โดยบางหมวดวิชาได้กำหนดจำนวนหน่วยกิตไว้เท่ากับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ส่วนบางหมวดวิชาได้กำหนดจำนวนหน่วยกิตไว้มากกว่าเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548 ของสำนักงาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนั้น โครงสร้างหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จึงมีความเหมาะสมใช้ได้ต่อไป

2.2 ด้านรายวิชาในหลักสูตร พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน สะท้อนว่าเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร กล่าวคือมีเนื้อหามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในวิชาการทางพระพุทธศาสนา ให้สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ และวิจัยวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้อย่างแตกฉาน ให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม ให้เป็นผู้นำสังคมด้านจิตใจและปัญญา และให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาชีวิตและสังคมได้อย่างเหมาะสม เนื้อหารายวิชาในหลักสูตรมีความทันสมัย กล่าวคือมีเนื้อหาสาระไม่ล้าสมัย ผู้เรียนเรียนแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างกลมกลืนกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื้อหารายวิชา มีสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน กล่าวคือมีเนื้อหาสนองตามความต้องการของสังคม ผู้เรียนเรียนแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาชุมชนและสังคมให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองได้ เนื้อหา มีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต และชั่วโมงเรียนที่กำหนด กล่าวคือมีเนื้อหาพอดีกับเวลาเรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอย่างครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนของมหาวิทยาลัย ดังนั้นรายวิชาในหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจึงมีความเหมาะสมที่จะใช้ได้อีกต่อไป

2.3 ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน สะท้อนว่าอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีการพัฒนาตนเอง พัฒนาหน่วยงานและพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ มีผลให้มหาวิทยาลัยมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมตรงตามที่คุณลักษณะมหาวิทยาลัยต้องการ

2.4 ด้านคุณลักษณะความพร้อมของนิสิต พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน สะท้อนว่านิสิตที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความพร้อมทั้งด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม สำหรับข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน คือ นิสิตมีพื้นฐานความรู้เพียงพอในการศึกษาตามหลักสูตรที่เปิดสอน สะท้อนว่านิสิตส่วนมากที่ศึกษาในสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มีความรู้ในระดับพื้นฐานไม่เพียงพอ จึงเป็นภาระของอาจารย์ผู้สอนที่จะต้องสอนเสริมเพื่อให้มีพื้นฐานที่ดียิ่งขึ้น ที่เป็นเช่นนั้นสาเหตุส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะนิสิตจำนวนครั้งหนึ่งใช้วุฒิการศึกษาอื่นๆ เช่น ประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.5 ด้านสิ่งสนับสนุนอื่นๆ เช่น คู่มือ หลักสูตร เอกสารตำราเรียน สื่อการเรียน วัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ การศึกษา สถานที่เรียน แหล่งเรียนรู้/ห้องสมุด พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่ามี 4 ข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน อันดับแรกคือสถานที่เรียนมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สะท้อนว่าอาคารเรียน ห้องเรียน มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนการศึกษา เช่น ไม่มีเสียงดัง ไม่มีกลิ่นอันไม่พึงประสงค์มารบกวนสมาธิ รองลงมาคือสื่อการเรียนการสอนมีความทันสมัย สะท้อนว่าอาจารย์ผู้สอนมีการเตรียมตัวดี สอนด้วยสื่อการสอนที่มีการปรับปรุงพัฒนาให้ทันสมัยเหมาะสมกับสภาพเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สำหรับข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มี 6 ข้อ ข้อแรกคือวัสดุอุปกรณ์การศึกษาอยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน รองลงมาคือมีคู่มือหลักสูตรที่เพียงพอ สะท้อนว่าวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์การศึกษาของมหาวิทยาลัยไม่มีคุณภาพประสิทธิภาพ และไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน อีกทั้งคู่มือหลักสูตรไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอนของคณาจารย์และนิสิต ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรจัดพิมพ์คู่มือ

หลักสูตรให้เพียงพอต่อการเรียนการสอน และควรจัดหาครุภัณฑ์การศึกษาอันใหม่ และบำรุงซ่อมแซมครุภัณฑ์การศึกษาอันเก่าที่มีอยู่ให้มีคุณภาพประสิทธิภาพและให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้ต่อไป

3. ผลการประเมินกระบวนการของหลักสูตร พบว่าโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยมีรายละเอียดจำแนกเป็นรายด้านดังนี้

3.1 ด้านการบริหารหลักสูตร พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน สะท้อนว่าการจัดแผนการเรียนในแต่ละภาคเรียนของมหาวิทยาลัยมีความเหมาะสม การบริหารหลักสูตรได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์ การจัดตารางสอนและกำหนดจำนวนคาบ/สัปดาห์ให้อาจารย์ประจำที่เป็นผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับต้น และอาจารย์ประจำที่ไม่มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารมีความเหมาะสม และการกำหนดสัดส่วนบุคลากรสายปฏิบัติการและวิชาชีพต่อจำนวนนิสิต (1:30) มีความเหมาะสมส่วนข้อที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมี 7 ข้อ ข้อแรกคือมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนเป็นระยะๆ สะท้อนว่าดำเนินการเรื่องการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยยังไม่มีมีการดำเนินการอย่างเป็นกิจจะลักษณะ รองลงมาคือมีการจัดทำแผน/ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาอย่างเป็นระบบชัดเจน สะท้อนว่ามหาวิทยาลัยยังไม่มีมีการจัดทำแผน/ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน จึงควรดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นกิจจะลักษณะและต่อเนื่อง

3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินมีจำนวน 1 ข้อ คือ มีการจัดการเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของอาจารย์และนิสิต สะท้อนว่าอาจารย์ในสาขาวิชาพระพุทธศาสนาได้มีการพัฒนาเทคนิควิธีการสอนอย่างต่อเนื่อง การนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอนมีส่วนดีคือช่วยให้อาจารย์เตรียมการสอนได้เสร็จเร็วยิ่งขึ้น และสนใจให้นิสิตมีความสนใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น สำหรับข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มี 12 ข้อ ข้อแรกคือมีการติดตามว่าอาจารย์เปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงความคิดเห็นหรือซักถามข้อสงสัยได้ รองลงมาคือมีการจัดการเรียนการสอนที่อิงพัฒนาการของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้เต็มตามศักยภาพสะท้อนว่าผู้บริหารไม่ได้ติดตามประเมินคุณภาพการสอนของอาจารย์ด้านการมีส่วนร่วมของนิสิต และอาจารย์ไม่ได้ทำความรู้จักนิสิตเป็นรายบุคคลจึงอาจไม่ทราบความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้การพัฒนาผู้เรียนได้ไม่เต็มตามศักยภาพ

3.3 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่าโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน สะท้อนว่าการวัดผลและประเมินผลการศึกษาที่ใช้อยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปัจจุบันมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้ชัดเจน เหมาะสม มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา และมุ่งเน้นส่งเสริมให้นิสิตมีความคิดสร้างสรรค์ สำหรับข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมี 1 ข้อคือ มีการนำผลการประเมิน(ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์โดยนิสิต) ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน สะท้อนว่ามีการดำเนินการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์โดยนิสิต แต่มิได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาตามที่นิสิตได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ ทำให้ปัญหาต่างๆ ที่เคยมีอยู่อย่างไร ก็ยังคงมีอยู่อย่างนั้นต่อไปโดยไม่ได้รับการแก้ไขใดๆ จากที่ผู้เกี่ยวข้อง

3.4 ด้านการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน สะท้อนว่ากระบวนการของหลักสูตรด้านการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตต่อไป นี้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันยังสามารถใช้ได้ต่อไป คือ 1) ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาต่อระดับปริญญาโทขณะ

ปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ พ.ศ.2551 2) ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจ พ.ศ.2546 3) การให้นิสิตปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา 2 ภาคการศึกษา 4) ระบบ การปฐมนิเทศนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ และ 5) คู่มือการรายงานผลการปฏิบัติศาสนกิจข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มี 2 ข้อ อันดับแรกคือ ระบบติดตามตรวจเยี่ยมนิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รองลงมาคือ การยกเว้นให้นิสิตต่างประเทศไม่ต้องปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา 2 ภาคการศึกษา สะท้อนว่าระบบติดตามตรวจเยี่ยมนิสิตปฏิบัติศาสนกิจที่มีการปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน และการยกเว้นให้นิสิตต่างประเทศไม่ต้องปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา 2 ภาคการศึกษา ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต พ.ศ.2544 ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4. ผลการประเมินผลผลิตของหลักสูตร พบว่ามี 3 ด้านดังนี้

4.1 ด้านผลการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิตบัณฑิต โดยพิจารณาจากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ออกกลางคัน พบว่าจำนวนนิสิตที่รับเข้าศึกษาในปีการศึกษา 2550 ชั้นปีที่ 1 มีจำนวนทั้งสิ้น 918 รูป/คน สำเร็จการศึกษาในปี 2554 รุ่นที่ 56 จำนวน 46 รูป/คน และสำเร็จการศึกษาในปี 2555 รุ่นที่ 57 จำนวน 548 รูป/คน รวมจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั้งสิ้น 594 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 64.71 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มีผู้ออกกลางคันจำนวน 336 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 36.60 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน สะท้อนว่าในระยะแรกมีผู้สนใจเรียนสาขาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ผู้เรียนจึงมีโอกาสได้พบปะกับเพื่อนใหม่ๆ ได้ความรู้ใหม่ๆ ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้มองเห็นทางเลือกมากขึ้น ความสนใจเรียนในสาขาวิชาพระพุทธศาสนาอาจจะลดน้อยลง แต่จะเพิ่มความสนใจเรียนในสาขาวิชาอื่นๆ มากขึ้นแทน สุดท้ายการขอโอนย้ายไปเรียนในสาขาวิชาอื่น ๆ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่นิยมใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

4.2 ด้านผลการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบัณฑิต พบว่า บัณฑิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาเป็นระดับคุณภาพ พบว่าบัณฑิตส่วนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับคุณภาพดี โดยมีผลการเรียนเฉลี่ย 3.00 – 3.49 มากที่สุด จำนวน 315 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 53.03 รองลงมาคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับคุณภาพค่อนข้างดี โดยมีผลการเรียนเฉลี่ย 2.50 – 2.99 จำนวน 171 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 28.79 สะท้อนว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถผลิตบัณฑิตได้มีคุณภาพระดับดี และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4.3 ด้านผลการประเมินความพึงพอใจในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ พบว่ามี 2 ด้านคือด้านที่ให้นิสิตปฏิบัติศาสนกิจเป็นผู้ประเมินตนเอง กับด้านที่ให้ผู้รับบัณฑิตเป็นผู้ประเมิน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยมีผลการประเมินเป็นรายด้านดังนี้

4.3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ โดยให้นิสิตปฏิบัติศาสนกิจเป็นผู้ประเมินตนเอง พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน สะท้อนว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้บรรลุเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ กล่าวคือสามารถผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นผู้มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา เป็นผู้รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นผู้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นผู้มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล และเป็นผู้มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินความพึงพอใจในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการ ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในงานวิจัยการประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยของ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ (2538 : 66) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ

พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 3 ข้อ คือข้อที่ 16 มีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานอยู่เสมอ ข้อที่ 20 สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้อย่างเหมาะสม และข้อที่ 49 มีปัญญานเฉลิยฉลาดสะท้อนว่านิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นบางวัน บางโอกาส ไม่สม่ำเสมอ ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาค่อนข้างต่ำ และมีปัญญานเฉลิยฉลาดในระดับปานกลาง ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้นิสิตมีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานอยู่เป็นประจำ เพื่อให้สามารถนำการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่มุ่งเน้นให้นิสิตมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ นิสิตรู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาตามลำดับความสำคัญ

4.3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 9 ประการโดยให้ผู้ใช้บัณฑิตเป็นผู้ประเมินพบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 1 ข้อคือ นิสิตมีความเชื่อมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สะท้อนว่า ในทรรสนะของผู้ใช้บัณฑิต มองว่า นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น มั่นคง ไม่คลอนแคลน อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาดนของ นิสิต และเป็นแนวทางในการนำพุทธศาสนิกชนเข้าสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้องไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิตบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และเพื่อให้การเรียนการสอนของอาจารย์และนิสิต การบริหารหลักสูตรรวมทั้งการกำกับติดตามการเรียนการสอนของผู้บริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรกำหนดให้นิสิตได้เลือกคณะและสาขาวิชาตั้งแต่ปีแรกที่เข้าศึกษาให้เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ

1.2 มหาวิทยาลัยควรจัดหา ให้บริการ และหรือบำรุงซ่อมแซม สิ่งสนับสนุนการจัดการศึกษาต่อไปนี้

1) มหาวิทยาลัยควรจัดพิมพ์ จัดหา และให้บริการคู่มือหลักสูตร และเอกสารตำราเรียน ที่มีคุณภาพแก่คณาจารย์และนิสิตอย่างเพียงพอ 2) ควรเป็นสื่อกลางในส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์จัดทำสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและทันสมัย 3) ควรจัดหาและให้บริการด้านวัสดุครุภัณฑ์การศึกษา เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องโปรเจกเตอร์ แก่คณาจารย์และนิสิตอย่างเพียงพอและมีความสะดวกในการขอใช้บริการ 4) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่หมั่นบำรุงรักษาวัสดุครุภัณฑ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และให้ซ่อมแซมวัสดุครุภัณฑ์ที่ชำรุดให้กลับมาใช้งานได้ 5) ควรจัดหาหนังสือ ตำราเรียนประจำแต่ละสาขาวิชาไว้ให้บริการอย่างเพียงพอ

1.3 มหาวิทยาลัยควรดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรในด้านต่างๆ ต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอน 2) จัดทำแผน/ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบชัดเจน 3) ประชุม/ปรึกษาหารือระหว่างผู้เกี่ยวข้องเป็นระยะๆ เพื่อรับฟังปัญหาอุปสรรคและร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน 4) ติดตามประเมินผลปัญหาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง 5) ทำการส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คณาจารย์ถึงเป้าหมายการจัดการศึกษาสาขาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

1.4 มหาวิทยาลัยควรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ควรจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยชั้นเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อและการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์ทำวิจัยชั้นเรียน ทำวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อและการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำผลการวิจัยมาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการลดสัดส่วนการบรรยายของอาจารย์ และเพิ่มสัดส่วนการปฏิบัติจริงและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนให้มากขึ้น พร้อมทั้งติดตามผลเป็นระยะๆ 3) ควรมีการติดตามการใช้สื่อประกอบการสอน การเลือกกิจกรรมมอบหมายงานให้นักศึกษา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ของอาจารย์เป็นระยะๆ

1.5 มหาวิทยาลัยควรติดตามการตรวจสอบของอาจารย์เป็นระยะๆ เพื่อให้การประกาศผลการศึกษามีประสิทธิภาพ จัดทำปฏิทินการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ โดยนักอาจารย์ตรวจสอบพร้อมๆ กัน ภายในกำหนดวัน/เวลาที่แน่นอน จะทำให้อาจารย์ได้มีการวางแผนสำหรับการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และสามารถส่งคะแนนสอบปลายภาคของนิสิตให้แก่ฝ่ายทะเบียนและวัดผลได้เร็วยิ่งขึ้น

1.6 ควรปรับปรุงระบบการติดตามตรวจสอบเยี่ยมมนิสิตปฏิบัติศาสนกิจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน

2.2 ควรทำวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบัน

2.3 ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับการพัฒนาคนในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด (2545) *วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย* พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาสน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(2550)หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2550 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

_____ (2544) *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

_____ (2554) *พิธีประสาทปริญญา ประจำปี 2554/2011* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

_____ (2555) *เอกสารประกอบการประชุมสภาวิชาการ เรื่องขออนุมัติปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ 57*

พระนครศรีอยุธยา

สมบุญ บุญฤทธิ (2538) “การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

Stufflebeam, Daniel L., and others. (1977). *Education Evaluation and Decision Making*. 5thed. Illinois: peacock publishers.